

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-96>

УДК 327:339.9

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ

RUSSIAN AGGRESSION IN UKRAINE AND INTERNATIONAL SANCTIONS

Копич Роман Івановичдоктор економічних наук,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3986-7694>**Korych Roman**

Lviv University of Trade and Economics

У статті за допомогою відомої моделі Д. Ітона та М. Енджерса (1999) проаналізовано різноманітні аспекти санкційного режиму, який запроваджено багатьма країнами у відповідь на російську агресію в Україні. Обмежена дієвість запроваджених санкцій пов'язується з недостатньою рішучістю та відсутністю монолітної позиції країн-ініціаторів. Частково це пояснюється бажанням перевірити реакцію підсанкційної країни – рф, але не менше підстав вважати, що вагомий вплив мали розбіжності між інтересами окремих країн. В 2024–2025 рр. країни Європейського Союзу (ЄС) підсилили санкційний режим, але відповідний ефект нівельовано зміною позиції США після обрання президентом Д. Трампа. Ефективність санкцій знижується за відсутності надійного моніторингу та дієвих вторинних санкцій проти третіх країн, що допомагають російським компаніям обходити санкції. Теоретичні аргументи і аналіз подій заперечують доцільність перегляду санкцій кожні півроку, як це практикували країни ЄС, адже це знижує переконливість санкційного режиму.

Ключові слова: російська агресія, міжнародні санкції, Європейський Союз, США, Україна.

In this article, various aspects of the international sanctions against Russia for its aggression in Ukraine are analyzed with the well-known model by Eaton and Engers (1999), which explains mechanisms of sanctions involving two parties, the sender and the target, with the use of the theory of repeated games and bargaining under incomplete information. It is demonstrated that economic sanctions are effective in the case when countries-initiators are able keep restrictions for quite a long period of time. It is even more important if compared with the economic losses of sanctioned countries which can be quite resilient to international pressure. In reality the so-called stubborn target countries have incentives to balk due to insufficient commitment of the sender countries to a sanctions regime. In such context, insufficient effectiveness of international sanctions against Russia can be related to the lack of determination and unified position among countries-initiators of the regime of international sanctions. Such a situation can be explained (at least in part) by intentions to test the reaction of Russian authorities, but there are reasons to assume that important differences between interests of countries which introduced the regime of sanctions have played an important role. Over the 2024–2025 period, the European Union (EU) countries have tightened their sanctions against Russia significantly, but the expected effect is substantially weakened by the U-turn in the position of the USA since the election of Donald Trump as the US President in November 2024. Effectiveness of anti-russian sanctions is suffering because of the lack of either reliable monitoring of the sanction regime or secondary sanctions against countries which used to help Russia in avoiding all kind of restrictions. Theoretical arguments and applied analysis of the sanction regime developments provide with evidence against the practice of prolongation of sanctions on a six-month basis (half-year), as it has been practicing by the EU countries, because it undermines credibility of the sanctions regime. If sanctions are assumed to be effective, it is better to impose them on the indefinite basis, when unanimity is required for lifting (or weakening) of them in the future. In such a context, the EU decision of December 12, 2025 to indefinitely freeze 220 bn of Russian central bank assets held in Europe is a step in the correct direction.

Keywords: russian aggression, international sanctions, European Union, USA, Ukraine

Постановка проблеми. Дієвість економічних санкцій, які запроваджено проти рф після анексії українського Криму (2014 р.), а згодом істотно підсилено після повномасштабного вторгнення в Україну (лютий 2022 р.),

викликає суперечливі оцінки в експертному середовищі. З іншого боку, зроблені оцінки не завжди враховують потенційні відмінності між коротко- і довгостроковими ефектами, а також можливий негативний вплив на еконо-

міки країн-ініціаторів. Оскільки санкції проти РФ діють понад декаду, виникають передумови для всебічного аналізу їхньої ефективності в обох зазначених аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Існує своєрідний консенсус, що санкції проти РФ працюють, але недостатньо [1, с. 73–84; 10]. У такому контексті А. Куценко і А. Бояр [3, с. 303–309] зауважують декілька проблем санкційного режиму проти Росії, який запроваджено з 2014 р. (після тимчасової окупації Криму та початку війни на Донбасі), а саме: можливість придбання товарів подвійного призначення, недостатній контроль запроваджених санкцій, відсутність обмежень на експорт нафти і природного газу. Санкції проти РФ зразка 2022–2025 рр. стали більш системними, але проблеми залишаються.

Частково це може пояснюватися побоюваннями щодо надмірних негативних наслідків для країн-ініціаторів. Як зауважує Р. Поливач [6, с. 290–295], санкції зразка 2022–2025 рр. можуть викликати прискорення інфляції, зниження рівня життя і зростання безробіття, що може підсилювати песимізм щодо їхньої дієвості, передусім у країнах ЄС, які більш залежні від торгівлі з РФ. Раніше у контексті зворотного впливу санкцій проти РФ О. Шаров [10, с. 166–18] стверджував, що обмеження доступу російських компаній до SWIFT може підірвати довіру до цієї системи фінансових розрахунків. Від російських контр-санкцій значні втрати мали експортери продуктів харчування з країн ЄС [14]. М. Крозе і Ю. Хінц [12, с. 97–146] виявили, що втрати західних країн від санкційного режиму пояснюються передусім підвищенням ризику операцій з російськими компаніями, яке названо «дружнім вогнем» (англ. friendly fire).

Через рік після початку російської агресії експерти НІСД стверджували, що ефект від санкцій розмити високими цінами на енергоресурси, а до того власний вплив мала підтримка Китаю та Індії (меншою мірою), які купували російську нафту в обхід санкцій [4]. Пропонувалося поширити санкції на всю банківську систему Росії і торгівлю діамантами. На початку 2024 р. міжнародна робоча група з питань російських санкцій пропонувала посилення санкційного режиму за рахунок конфіскації заморожених російських активів за кордоном, додаткових обмежень на доступ до технологій, поліпшення контролю за дотриманням санкцій, а також визнання Росії спонсором тероризму чи недопущення участі

юристів США в обході санкцій [7]. Експерти фонду «Відродження» наголошували важливість вторинних санкцій проти «тіньового флоту», який використовувався для експорту російської нафти [2].

У 2020 р. колишній посол України в США О. Моцик [5, с. 744–754] зауважив, що якби на самому початку військового вторгнення Росії в Україну було негайно запроваджено значно жорсткіші й усеохопні, «зубодробильні» санкції, то це могло б значно зменшити загрози з боку Москви. Події 2022–2025 рр. лише підтвердили слушність такого висновку. Окремі експерти стверджують, що санкційний режим було послаблено вже з 2015 р. внаслідок як слабкої координації між окремими країнами, так і поспішних візитів високопосадовців ЄС до Москви [15]. Що гірше, недостатність санкційного режиму зразка 2014–2017 рр. створила підстави для тверджень, що санкції створили труднощі для РФ у короткочасному періоді, але без негативних довгострокових наслідків [17, с. 21–43].

Постановка завдання. Метою статті обрано вивчення дієвості санкційного режиму як засобу стримування агресивної політики та нейтралізації деструктивного потенціалу зовнішньополітичної експансії РФ.

Викладення основного матеріалу дослідження. Зрозуміло, що у випадку великої підсанкційної країни – РФ, яка до того має підтримку інших великих країн, як Китай чи Індія, важко розраховувати на негайний ефект. Втім, це не означає неможливості досягнення бажаних довгострокових наслідків у політиці підсанкційної РФ. Д. Ітон та М. Енджерс [13, с. 409–414] за допомогою інструментарію теорії ігор показали, що санкції ефективні у випадку значних втрат для підсанкційної країни та, що головніше, готовності країн-ініціаторів до підтримання тривалого санкційного режиму. За умови досконалої інформації так насправді потреби у санкціях немає, адже підсанкційна країна повністю усвідомлює їхні руйнівні наслідки, а тому відмовляється від деструктивної поведінки відразу ж після появи погрози запровадженням санкцій – без потреби у їхній подальшій імплементації як такої. У такій інтерпретації запровадження санкцій означає, що маємо недооцінку або (1) їхніх коштів країнами-ініціаторами (у такому разі санкції провальні), або (2) рішучості дотримання санкцій тими ж країнами-ініціаторами з боку підсанкційних країн (це в підсумку зумовлює успішність санкційного

режиму). Технічно йдеться про дотримання такої нерівності для країн-ініціаторів економічних санкцій:

$$P^S < \frac{\delta^S}{1 - \delta^S}, \quad (1)$$

де P^S – втрати від санкцій, а δ^S – дисконтний чинник.

Для підсанкційних країн маємо: $P^T > 1$, де P^T – втрати від санкцій. Таким чином успішність санкцій забезпечується виграшем від репутаційного чинника для країн-ініціаторів та значними втратами для підсанкційної країни.

Якщо підсанкційна країна з ймовірністю θ опирається санкційному тиску, то умова для втрат країни-ініціатора стає такою:

$$P^S \leq \frac{(1 - \theta)\delta^S}{1 - (1 - \theta)\delta^S}. \quad (2)$$

Хоча присутність «впертих» підсанкційних країн (англ. stubborn targets), які здатні досить довго опиратися обмеженням у зовнішній торгівлі та фінансовому секторі, знижує ефективність санкцій, це не означає відмови від них країнами-ініціаторами. Те, що на поверхні виглядає стійкістю до санкцій («впертістю»), насправді є наслідком недостатньої рішучості країн-ініціаторів щодо повноцінного дотримання санкційного режиму. Якщо так звані країни-«пітбулі» завжди реалізують погрози власними санкціями, навіть не рахуючись з можливими втратами у короткочасному періоді, то інші країни, які названо «паперовими тиграми», вдаються до санкційних погроз, але відмовляються від них в разі найменшого спротиву з боку підсанкційних країн (це відбувається внаслідок або значних фінансових втрат у поточному періоді, або інституційних труднощів з підтриманням санкційного режиму в майбутньому).

Важливо, що підсанкційні країни враховують передісторію санкційних ініціатив. На одному полюсі маємо автономний режим, коли підсанкційні країни можуть не реагувати на санкції, а на іншому – режим гегемонії, коли санкції мають незворотній характер, а тому завжди досягають мети. Перехід між двома режимами здійснюється за допомогою реакції країн-ініціаторів на поведінку підсанкційних країн. Реалістично припустити, що в 2022–2025 рр. російська влада орієнтувалася на досвід санкцій зразка 2014–2021 рр., які справді не були «зубодробильними», а в риторичі світових лідерів переважало бажання «не дратувати російського ведмеда» та побоювання щодо «небезпеки ядерної війни».

Зрозуміло, що на такому тлі важко знайти мотивацію російської сторони для оперативної реакції на нові санкції. Втім, такі підстави з'являються з врахуванням міжчасових ефектів санкційного режиму.

Враховуючи мультиперіодність санкційного режиму, стає можливою відмінна реакція підсанкційної країни у поточному і майбутньому періодах. Якщо у поточному періоді підсанкційна країна опирається санкціям з ймовірністю $\bar{\theta} = 1 / (1 + P^S)$, то ймовірність опиратися санкціям у періоді $t=1$ (після нехтування ними у періоді $t=0$) становить:

$$\theta_1 = \frac{\theta_0}{\theta_0 + (1 - \beta\theta_0)}, \quad (3)$$

де θ_0 і θ_1 – ймовірність опиратися санкціям в обох періодах, а β – тривалість протистояння санкційним діям. Погрози санкціями переконливі за умови $\theta_1 < \bar{\theta}$, тобто в разі меншої стійкості до санкцій у майбутньому порівняно з поточним періодом. Якщо санкції мають лише негайний вплив ($\beta = 0$), це означає стійкість до них решти країн, а тому вдаватися до санкційних дій недоцільно. У такому разі ймовірність знехтувати санкціями з боку підсанкційної країни становить $1 - P^T$ у поточному періоді та 1 (тобто повністю) – у наступному періоді. Передумовою для нехтування санкціями (або затримки з реакцією на них) стає величина дисконтного чинника $\delta^T > 1 - P^T$. Якщо відмова від виконання санкційних вимог очікується з певністю ($\beta = 1$), то у такому разі $\theta_1 = \theta_0$, тобто у поточному періоді неможливо розпізнати наміри підсанкційної країни. Втім, така ситуація не передбачає відмови від санкцій, якщо $\theta_0 < \bar{\theta}$. З іншого боку, підсанкційна країна не отримує жодних переваг від намірів перечекати санкції. Точніше, можливості для оптимізму підсанкційної країни з'являються у випадку, коли за умови $\theta_1 = \bar{\theta}$ країни-ініціатори вагаються між продовженням санкцій та відмовою від них. У такому разі краще продемонструвати рішучість до безтермінового підтримання санкцій, ніж дотримуватися логіки дискретного перегляду санкційного режиму в кожному періоді, як засобу мінімізувати втрати від запроваджених обмежень.

Наведені аргументи показують, що непевність щодо реакції на санкційні обмеження може створювати ситуації, які стають ознакою слабкості санкцій для окремих країн, навіть попри їхню дієвість для більшості інших країн. Все виглядає на те, що вирішальним чинником для успішності санкцій є рішучість країн-

ініціаторів щодо дотримання санкційного режиму в часі. Передусім це стосується вторинних санкцій проти третіх країн, які допомагають підсанкційним країнам ухилятися від санкційних обмежень, що фактично стає індикатором рішучості країн-ініціаторів щодо підтримання санкцій у майбутньому.

Модель Д. Ітона та М. Енджерса [13, с. 409–414] дозволяє предметний аналіз санкційного режиму проти рф. По-перше, від початку бракувало певності щодо здатності країн-ініціаторів підтримувати санкційний режим достатньо довго та переконливо – без винятків і послаблень. Для росіян такі сподівання могли підтримуватися як високою залежністю країн ЄС від російської сировини, так і усвідомленням вразливості санкційного режиму внаслідок консенсусного механізму прийняття рішень європейськими країнами. Як це виявилось в 2024–2025 рр., достатньо зміни уряду в декількох малих країнах (Словаччина, Чехія), щоб санкційна позиція Євросоюзу істотно похитнулася або щонайменше виникли очікування такого перебігу подій у майбутньому. З іншого боку, послабленню підтримки України сприяло підсилення європейських партій правої орієнтації, яке стало одним з побічних наслідків міграційної кризи 2015–2016 рр., спровокованої російським втручанням у сирійський конфлікт. Зрозуміло, що такий геополітичний кульбіт мав на меті створення таких проблем для європейських країн, які мали б зміцнити електоральні позиції проросійських політичних сил, а в перспективі – відмову від санкцій проти рф.

По-друге, з часом з'явилися сумніви щодо монолітності країн-ініціаторів. Від початку проблеми створювала Угорщина, згодом у 2024 р. долучилася Словаччина, а з кінця 2025 р. – Чехія. Проте найбільш деструктивним чинником стали зміни у позиції США після виборів до Конгресу восени 2022 р., коли більшість у Палаті представників отримали висуванці Республіканської партії. Це відрізняє від декількох успішних санкційних режимів, наприклад проти ПАР у 1970-1980-х роках, що дозволило здійснити передачу влади темношкірій більшості. Проте у той час країни-ініціатори санкційного режиму домінували на міжнародній арені, так що можливостей перечекати санкції практично не було. Хоча окремі країни (Ізраїль, Тайвань, Аргентина, Бразилія, Іран) були помічені у порушенні санкційних обмежень, це не мало істотного впливу на ефективність санкцій. Китай також належав до «сірих зон», але на той час не

мав такої ваги у світовій економіці, як сьогодні. Нинішній економічний потенціал Китаю та Індії незмірно більший, що створює багато більшості можливостей для уникнення санкцій російськими компаніями. У минулому монолітність не була характерною рисою багатьох інших санкційних режимів, зокрема проти того ж Китаю після жорстокого придушення протестів на площі Тяньаньмень (1989 р.) [3, с. 303–309]. Так само міжнародні санкції не запобігли розробці ядерної програми Північної Кореї та Ірану.

З початком 2025 рр. чи не найбільшою шкоди діям антиросійської коаліції завдав так званий «транзакційний» (або гешефтний) підхід адміністрації президента США Д. Трампа. На перший погляд, це не змінило санкційний режим (окремі позиції навіть підсилено, зокрема проти російських нафтових компаній), але істотно змінилося геополітичне тло, що не сприяло дієвості санкцій у міжчасовому вимірі. Згідно моделі Д. Ітона та М. Енджерса [13, с. 409–414] перехід США від активної підтримки України до позиції «рівновіддаленого посередника» міг сприйматися російським керівництвом ознакою перетворення країн-ініціаторів у «паперових тигрів», що лише підсилило мотивацію перечекати санкції. До того, США не отримали жодних переваг у торговельній війні з Китаєм, а у випадку незрозумілої морської блокади Венесуели (з осені 2025 р.) відчуття «паперовості» лише зміцніло.

По-третє, власний вплив мали інші геополітичні гравці. Окрім Китаю та Індії, що не підтримали санкції проти рф, та США, що відійшли від твердої проукраїнської позиції, бажання рф перечекати санкції, головним чином з боку країн ЄС, могло зміцніти після початку військової операції Ізраїлю в Секторі Газа (жовтень 2023 р.) та супутнього загострення ситуації навколо ядерної програми Ірану. Об'єктивно обидві події відволікали увагу від російської агресії та перешкоджали наданню військової допомоги з арсеналів США. Що важливіше, виникали передумови для залучення рф до вирішення обох «питань» – палестинського та іранського, що могло розглядатися російською владою засобом близького послаблення санкційного тиску, а це так чи інакше заохочувало продовження військової агресії проти України.

На тлі зроблених вище міркувань оптимізму додає врахування міжчасових аспектів санкційного режиму. Найперше «впертість» підсанкційної країни не означає відмови від

санкцій країнами-ініціаторами. Все якраз навпаки – стає необхідним підсилення санкційного режиму. Якщо санкції проти РФ від початку мали на меті довгостроковий ефект, а у поточному періоді бракувало можливостей для розпізнання намірів підсанкційної країни, то вимушена «паперовість» санкційного режиму 2014–2021 рр. чи навіть 2022–2025 рр. (меншою мірою) стає прелюдією до набагато рішучіших дій, які врешті-решт позбавляють ілюзій щодо можливості переклати санкції.

У такому контексті вірним є прийняття у грудні 2025 р. на підставі статті 122 Договору про функціонування ЄС (TFEU) рішення щодо безстрокового замороження 220 млрд доларів російських активів, що забезпечить їхнє неповернення у випадку, якщо антиросійські санкції перестануть діяти [9]. Оскільки санкції проти РФ мають поновлюватися кожні 6 місяців односторонньою підтримкою усіх 27 держав ЄС, це створює постійний ризик їх передчасного скасування за ініціативою, наприклад, Угорщини або Словаччини. Ефект від грудневого рішення ЄС міг бути ще сильнішим, якби не «паперова» позиція США, які закликали європейців не використовувати російські активи для надання репараційного кредиту для України, адже це нібито могло перешкодити мирним переговорам між США, Україною і РФ.

Якщо останні в часі рішення ЄС безумовно вірні (хоча й запізнілі), то критичної оцінки заслуговує попередня практика запровадження санкцій. Російська агресія (лютий 2022 р.) могла стати наслідком передісторії невдалих санкційних ініціатив періоду 2014–2021 рр., які мали негативний репутаційний вплив. Частково це пояснюється згаданим вище ефектом невизначеності щодо реакції підсанкційної країни – РФ, зокрема у контексті спекуляцій навколо початку «третьої світової війни», але не менше підстав для аргументів на користь «гешефтної» дипломатії. Якщо у довоєнний період у відносинах з РФ переважали економічні інтереси Німеччини і декількох менших європейських країн, то вже під час повномасштабної російської агресії «гешефтні» підходи відновив президент США Д. Трамп та його бізнес-оточення. Замість політики «миру через силу», яку напередодні президентських виборів 2024 р. пропагували такі відомі політики-республіканці, як колишній держсекретар М. Помпео чи сенатор Л. Грем, почала реалізовуватися (принаймні на поверхні) протилежна за змістом концепція «миру через оборудки».

Відмова США від лідерства у проукраїнській коаліції, що загалом виглядає як наміри усунути від підтримки нашої держави або навіть перейти на протилежний бік українсько-російського протистояння, стало безумовно негативною подією з погляду демонтажу монолітної позиції країн західної демократії, які підтримали Україну навесні 2022 р. Якщо легітимізація російського керівництва президентом США Д. Трампом могла виглядати більш-менш доречною на початку 2025 р. як прелюдія для «миру через силу» (вартувало перевірити передвиборчу обіцянку припинити війну за 24 години), то в другій половині року безрезультатна комунікація з російським диктатором та його переговорниками стала виразною ознакою «паперовості» Сполучених Штатів.

У ширшому контексті російське керівництво може розраховувати на бажання США перекласти тягар санкцій проти РФ і підтримки України на країни ЄС або, що гірше, використати «російську карту» задля поліпшення власної геополітичної позиції. Відповідна проблематика заслуговує окремої уваги, але навіть побіжного погляду достатньо щоб зрозуміти негативні наслідки намірів «витіснити» Європу з переговорного процесу. Використання концепції «миру через силу», як це продемонстрував президент США Д. Ейзенхауер у жовтні 1956 р., під час нападу Ізраїлю (за підтримки Великої Британії і Франції) на Суецький канал, справді здатне зупинити війну за лічені дні навіть без реального використання силових заходів – лише за допомогою погрози здійснити це. На сьогодні такий потенціал має спільна позиція США, Японії і країн ЄС, яку очищено від «паперовості». Потенціал для «зубодробильних» санкцій зберігається, зокрема у контексті контролю за дотриманням санкційного режиму третіми країнами, а тим більше надання 300-400 млрд військової допомоги, як це пропонував у 2024 р. вже згаданий М. Помпео. Позиція країни-«пітбуля» набагато краще відповідає логіці швидкого завершення війни, ніж безконечне пролонгування дедлайнів та масштабування переговорних зустрічей.

Висновки. Модель Д. Ітона та М. Енджерса інформативно пояснює особливості санкційного режиму проти РФ, де немає ефекту країни-«пітбуля». Частково це могло пояснюватися бажанням перевірити реакцію підсанкційної країни, але через рік після початку війни таким чинником мало стати значне під-

силення санкційного режиму. У деякій мірі це зроблено країнами ЄС в 2024–2025 рр., але відповідний ефект нівельовано зміною позиції США. Теоретичні аргументи на основі теорії ігор показують, що економічні санкції ефективні передусім у випадку готовності країн-ініціаторів до тривалого санкційного режиму. Це навіть важливіше для успіху санкцій, ніж значні втрати для підсанкційних країн, адже ті можуть відрізнитися значною стійкістю до санкційного тиску. По-друге, ефективність

санкцій знижується відсутністю надійного моніторингу та дієвих вторинних санкцій проти країн, що допомагають обходити санкції. По-третє, теоретичні аргументи і аналіз подій заперечують доцільність практики дискретного перегляду санкцій в кожному періоді, що знижує переконливість санкційного режиму. Якщо санкції дієві, краще виглядає безтермінове підтримання санкцій, коли одностайність стає необхідною для зняття (або послаблення) окремих санкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голопапа В. І. Санкції проти РФ кризь призму ООН, ЄС, Ради Європи, ОБСЄ та G7. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. № 107. С. 73–84. URL: <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.10>
2. Енергетичні санкції проти Росії: Моніторинг ефективності. К.: Міжнародний фонд «Відродження», 2025. 18 с.
3. Куценко А., Бояр А. Економічний розвиток країн в умовах санкцій (на прикладі економік Росії та Китайської Народної Республіки). *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. Вип. 3. № 14. С. 303–309.
4. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України. Серія «Міжнародні відносини». К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. 76 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.10>
5. Моцик О. Міжнародні санкції проти Російської Федерації як інструмент тиску та покарання за агресію проти України та інші міжнародні злочини. *Україна дипломатична*. 2020. Вип. 21. С. 744–754. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrdip_2020_21_66
6. Поливач Р. Класифікація та механізми застосування міжнародних економічних санкцій. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Вип. 87. Ч. 4. С. 290–295. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.45>
7. План дій 3.0. Посилення санкцій проти російської федерації. Документ робочої групи № 19. 2024. 9 травня. URL: <https://fsi.stanford.edu/working-group-sanctions>
8. Трамп завершить війну на вигідних для Києва та Вашингтона умовах – сенатор Грем. *Дзеркало тижня*. 2024. 24 листопада. URL: <https://zn.ua/ukr/usa/tramp-zavershit-vijnu-na-vihidnikh-dlja-kijeva-ta-vashinhtona-umovakh-senator-hrem.html>
9. Фінансовий клуб. ЄС підтримав безстрокову заморозку усіх активів російського центробанку. 2025. 13 грудня. URL: <https://finclub.net/news/yes-pidtrymav-bezstrokovu-zamorozku-usikh-aktiviv-rosiiskoho-tsentrobanku.html>
10. Шаров О. Економіка ЄС: санкції проти Росії та їхній зворотній вплив. *Журнал Європейської економіки*. 2015. Том 14. № 2. С. 166–182.
11. Яресько Є. Санкції працюють, проте недостатньо: як посилити міжнародний тиск на Росію. *Українська правда*. 2024. 20 листопада. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2024/11/20/7198794/>
12. Croze M., Hinz J. Friendly fire: the trade impact of the Russia sanctions and counter-sanctions. *Economic Policy*. 2020. Vol. 35. No. 101. P. 97–146. URL: <https://doi.org/10.1093/epolic/eiaa006>
13. Eaton J., Engers M. Sanctions: Some Simple Analytics. *American Economic Review*. 1999. Vol. 89. No. 2. P. 409–414. URL: <https://doi.org/10.1257/aer.89.2.409>
14. Korhonen I., Simola H., Solanko L. Sanctions, counter-sanctions and Russia – Effects on economy, trade and finance. *BOFIT Policy Brief No. 4. Helsinki: Bank of Finland; Institute for Economies in Transition (BOFIT)*, 2018. 23 p. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/251676/1/bpb1804.pdf>
15. Moret E., Biersteker T., Giumelli F., Portela C., Veber M., Bastiat-Jarosz D., Boboccea C. The new deterrent? *International sanctions against Russia over the Ukraine crisis. Impacts, Costs and Further Action*. Geneva: Programme for the Study of International Governance – PSIG, 2016. 43 p. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13433.26725>
16. Urban, D. J., Pompeo, M. A Trump Peace Plan for Ukraine. *The Wall Street Journal*. 2024. July 25. URL: <https://www.wsj.com/opinion/a-trump-peace-plan-for-ukraine-russia-foreign-policy-926348cf>
17. Żukowska H. The character and effects of sanctions imposed on Russia in consequence of aggression against Ukraine. *Central European Review of Economics & Finance*. 2018. Vol. 24. No. 2. P. 21–43. URL: <https://doi.org/10.24136/ceref.2018.008>

REFERENCES:

1. Holopapa, V. I. (2025). Sankcii proty rf kriz pryzmu OON, EC, Rady Europy, OBSE ta G7 [Sanctions against RF through the lens of UN, EU, Council of Europe, OSCE and G7]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 107, 73–84. <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.10> (in Ukrainian)
2. Mizhnarodnyj fond «Vidrodzennya» (2025). Energetychni sankcii proty rosii: monitoring efektyvnosti [Energy sanctions against russia: Monitoring of their effectiveness]. (in Ukrainian)
3. Kutsenko, A., & Boyar, A. (2022). Ekonomichnyj rozvytok krajin v umovach sankcij (na prykladi ekonomik rosii ta Kytajskoj Narodnoji Respubliki) [Economic development of countries under sanctions (on the example of economies of Russia and People's Republic of China)]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikacii ta regionalni studii*, 3(14), 303–309. (in Ukrainian)
4. NISD (2023). Mizhnarodni sankcii jak instrument strymuvannya rosijskoji agresii proty Ukrainy [International sanctions as a tool of containing russian aggression against Ukraine]. *Seria «Mizhnarodni vidnosyny». Natsionalnyj instytut strategichnyh doslidzen*. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.10> (in Ukrainian)
5. Motsyk, O. (2020). Mizhnarodni sankcii proty rosijskoji federatsii jak instrument tysku ta pokarannya za agresiju proty Ukrainy ta inshi mizhnarodni zlochyny [International sanctions against Russian federation as a tool of pressure and punishment for aggression against Ukraine and other international crimes]. *Ukraina Dyplomatychna*, 21, 744–754. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrdip_2020_21_66 (in Ukrainian)
6. Polyvach, R. (2025). Klasyfikacija ta mechanizmy zastosuvannya ekonomichnyh sankcij [Classification and mechanisms of implementation of international economic sanctions]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskoho Natsionalnogo Universytetu*, 87(4), 290–295. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.45> (in Ukrainian)
7. Plan dij 3.0. (2024). Posylennya sankcij proty rosijskoji federacii [Plan of Actions 3.0. Strengthening of sanctions against russian federation]. *Dokument robochoji grupy* No. 19. 9 travnya. <https://fsi.stanford.edu/working-group-sanctions> (in Ukrainian)
8. Dzerkalo Tyzhnya (2024). Tramp zavershyt vijnu na vyhidnyh dla Kyjeva ta Vashyngtona umowach – senator Grem [Trump will finish the war favourable terms for Kyiv and Washington – senator Graham]. 24 lystopada. <https://zn.ua/ukr/usa/tramp-zavershit-vijnu-na-vihidnykh-dlja-kijeva-ta-vashinh-tona-umovakh-senator-hrem.html> (in Ukrainian)
9. Finansovyj klub (2025). ES pidtrymav bezstrokovu zamorozku vsich aktyviv rosijskoho tsentrobanku [EU has supported an indefinite freeze of all assets of the russian central bank]. 13 grudnia. <https://finclub.net/news/yes-pidtrymav-bezstrokovu-zamorozku-usikh-aktyviv-rosijskoho-tsentrobanku.html> (in Ukrainian)
10. Sharov, O. (2015). Ekonomika ES: sankcii proty rosii ta ichnij zворотnij vplyv [Economy of EU: sanctions against Russia and their reverse effect]. *Zhurnal Evropejskoji Ekonomiky*, 14(2), 166–182. (in Ukrainian)
11. Yaresko, Y. (2024). Sankcii pratsut', ale nedostanyo: jak posylyty mizhnarodnyj tisk na rosiju [Sanctions are working, but it could be better: how to reinforce international pressure on russia]. *Ukrainska Pravda*. 20 lystopada. <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2024/11/20/7198794/> (in Ukrainian)
12. Croze, M., & Hinz, J. (2020). Friendly fire: the trade impact of the Russia sanctions and counter-sanctions. *Economic Policy*, 35(101), 97–146. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiaa006>
13. Eaton, J., & Engers, M. (1999). Sanctions: Some Simple Analytics. *American Economic Review*, 89(2), 409–414. <https://doi.org/10.1257/aer.89.2.409>
14. Korhonen, I., Simola, H., & Solanko, L. (2018). Sanctions, counter-sanctions and Russia – Effects on economy, trade and finance. *BOFIT Policy Brief*, 4. *Bank of Finland; Institute for Economies in Transition (BOFIT)*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/251676/1/bpb1804.pdf>
15. Moret, E., Biersteker, T., Giumelli, F., Portela, C., Veber, M., Bastiat-Jarosz, D., & Boboccea, C. (2016). The new deterrent? *International sanctions against Russia over the Ukraine crisis. Impacts, Costs and Further Action*. Programme for the Study of International Governance – PSIG. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13433.26725>
16. Urban, D. J., & Pompeo, M. (2024). A Trump Peace Plan for Ukraine. *The Wall Street Journal*. July 25. <https://www.wsj.com/opinion/a-trump-peace-plan-for-ukraine-russia-foreign-policy-926348cf>
17. Żukowska, H. (2018). The character and effects of sanctions imposed on Russia in consequence of aggression against Ukraine. *Central European Review of Economics & Finance*, 24(2), 21–43. URL: <https://doi.org/10.24136/ceref.2018.008>

Дата надходження статті: 05.12.2025

Дата прийняття статті: 18.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025